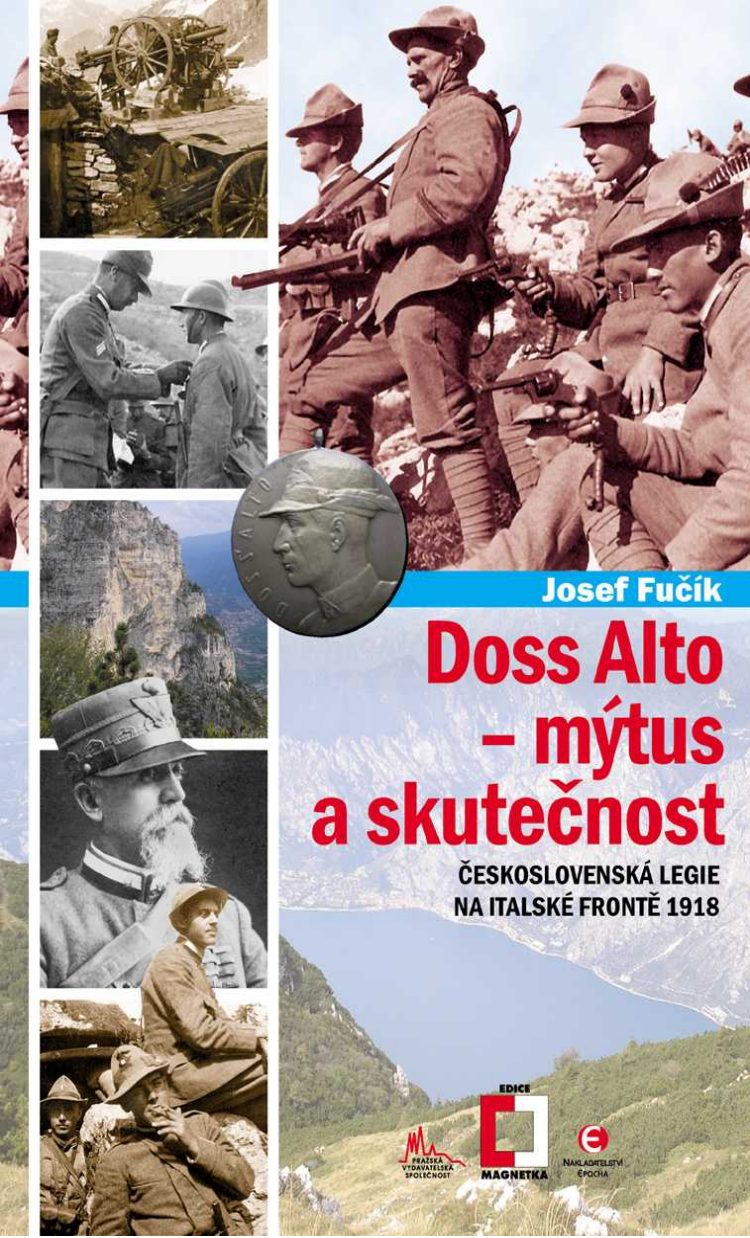

Josef Fučík

Doss Alto – mýtus a skutečnost

ČESKOSLOVENSKÁ LEGIE NA ITALSKÉ FRONTĚ 1918

EDICE MAGNETKA
PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST
NAKLADATELSTVÍ ÉPOCHA

MAGNETKA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

PRAŽSKÁ
VYDAVATELSKÁ
SPOLEČNOST

Josef Fučík

Doss Alto – mýtus a skutečnost

ČESKOSLOVENSKÁ LEGIE NA ITALSKÉ FRONTĚ 1918

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA
PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST

Ediční rada Edice Magnetka:

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc., (FFUK, Technická univerzita Liberec)
doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)
prof. PhDr. Radek Fukala, Ph. D. (Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem))
PhDr. Miloslav Martínek, CSc.
JUDr. František Čermák

Copyright © Josef Fučík, 2014
Czech edition © Nakladatelství Epocha, Pražská vydavatelská společnost, 2014

ISBN 978-80-7425-199-3 (Nakladatelství Epocha)
ISBN 978-80-7250-670-5 (Pražská vydavatelská společnost)

Obsah

Úvodem 7

Italové ve světové válce a neúnavný dr. Beneš 10

Jak využít Čechoslováky 23

Rota z Montella, „piavský“ prapor a útok na Val Belle 35

Probuzení tiché fronty 48

Ve skalách Doss Alta 57

21. 9. 1918 – Legendární bitva, či pouhý průzkum bojem? 61

Osm bratří z Barbarana 73

Le execuzioni capitali 82

Graziani kuje strategické plány 89

Odbojoví politici a jejich vzdálené vojsko 95

Na bojišti dnes 99

Přílohy 101

Prameny a literatura 104

O autorovi 107

Vlastenecké nadšení, vysvětlitelné, ba chvalitebné, není jediným zorným úhlem, pod kterým je možno hodnotit skutečnosti dějin.

Prof. dr. Miloš Šebor[1]

ÚVODEM

Tato práce není zaměřena proti československým legiím z první světové války. Nechce však být ani jednou ze značného počtu knih a článků, opakujících jednostranné příběhy o vítězných bojích části čs. vojska, rodícího se v letech 1917–1918 v Itálii. Poukazuje na nespornou vytrvalost, houževnatost a odvahu prostých Čechů a Slováků, vstoupivších do italské větve čs. legií. Avšak zabývá se podrobněji i faktem, že ti všichni byli vystaveni smrtelnému nebezpečí nejen na frontové linii, ale rovněž ztráty života, způsobené jistou lehkovážností jejich velení, a tak hrozbou trestem smrti z obou válčících stran. Připomíná také některé zapomenuté i záměrně zkreslené a přetvořené skutečnosti z války v Itálii, jichž používali představitelé čs. zahraničního odboje v propagandistickém úsilí o vznik samostatného státu. Přestože v současnosti, zejména po zániku společného čs. státu, není zapotřebí se těchto dobových názorů nadále striktně zastávat, je jejich strnulý obsah stále považován za počátek naší vojenské historie.

Dosud vycházejí díla, zabývající se příběhy čs. legií a snažící se přesvědčit čtenáře, že jsou již skutečně bez legend; bohužel však i ty se drží některých smyšlenek a nepodložených tvrzení. Nacházíme v nich nejen řadu pouhých věcných nesprávností, ale též různá ideologická klišé, střežící nedotknutelnost takto pojatého obrazu čs. vojska v zahraničí. Nejvýrazněji to lze dokázat právě na italské

---

[1] Miloš Šebor, JUDr., v první čs. republice pracovník ministerstva vnitra, znalec válečného a vojenského trestního práva; po roce 1948 emigroval do USA; jako univerzitní profesor působil v Richmondu v Kentucky. Nadále se zabýval rakousko-uherskou a československou legislativou.

legii, jež vstoupila v roce 1918 krátce do bojů na italském válčišti a poté se jako početná operační síla vrátila do vlasti.

Lpění na mýtech, značně vzdálených realitě, vedlo po první světové válce nejen k neblahému vnitřnímu štěpení legionářských organizací, ale dosud mnohdy zastírá věcné zpracování legionářské problematiky, a to opět především její italské větve. Mnohé takto vžité výklady oficiální historie italské legie platí dodnes. Potvrdila to například výstava před pražskou budovou Generálního štábu Armády České republiky v srpnu 2011. Byla pořádána pod názvem *Milníky české vojenské historie*, jejíž počátek se zde kladl právě do válečného vystoupení čs. legií v letech 1914–1918.

Odhlédněme shovívavě od skutečnosti, že český voják se nevynořil teprve v první světové válce. Byl na evropských bojištích dobře znám jako zdatný bojovník po řadu staletí předtím. Na uvedené výstavě nebylo možné přehlédnout tvrzení, že za takový *milník* (tedy rozhodující stav věcí) je chápáno i jedno z celkem málo významných bojových střetnutí, označené za *bitvu u Doss Alta*. Stalo se tak v září 1918 na vedlejší části jihotyrolské fronty, kde tři čs. legionářské roty odrazily z polního opevnění výpad dvou rakousko-uherských rot. Obraz úspěšného boje měl přehlušit daleko viditelnější předchozí nezdary legionářských jednotek na Piavě a v horách Monte Grappy.

Je samozřejmě možné tuto epizodu, jakých proběhly na severoitalské frontě denně desítky, nazvat ve válečných vzpomínkách, školních čítankách a vlasteneckých brožurách *bitvou*. Má-li však za to oficiální výstava, která považuje tento příběh za jeden z českých vojenskohistorických *milníků*, je to tvrzení značně nadsazené. Při zkoumání kořenů *milníků* české vojenské tradice ale pouhý plochý ideologický výklad vybraných příběhů nestačí. Je nutno se při tom zabývat především jejich věcným obsahem, všechny uváděné děje podrobit pečlivé analýze, a to s použitím faktů a hodnověrné dokumentace. V tomto případě hledáním skutečností o tom, co se tehdy na Doss Altu opravdu stalo.

Takový přístup může ukázat vskutku svízelné počátky čs. legie v Itálii, zmínit též rozporuplného velitele její divize, ale i mnoho dalších překážek, stavících se do cesty zasazení tohoto vojska do bojů na italské frontě a poté též ve vlasti. V tomto kontextu

se práce zabývá zejména rozhodujícími momenty vzniku a bojové činnosti některých jednotek čs. divize v Itálii (divize zde jako celek do války nevstoupila). Jde především o jejich bojová vystoupení v létě 1918 a též o činnost výzvědčíků (*exploratori, informatori, confidenti*), kteří jako jednotlivci či ve dvojicích dobrovolně odcházeli do týlu rakousko-uherského protivníka se zpravodajským, propagandistickým a sabotážním posláním, a to ve prospěch jednotlivých italských polních armád.

Zpracování textu se ukázalo jako náročný úkol, neboť až na výjimky nebylo možné se spolehnout nejen na legionářskou literaturu, ale ani na neúplnou čs. autentickou dokumentaci z italského bojiště. Zde všude nacházíme jen sporá data, protichůdné údaje o času a prostoru frontových událostí, stěží lze rozeznat skutečnost od mnoha dohadů atd. To vše jen potvrzuje zjištění, že se dosavadní výklady o čs. legii v Itálii skutečně bez legend nemohly obejít. Sem v plném rozsahu patří i dosud rozšířený obraz boje na alpské kótě Doss Alto dne 21. 9. 1918.[2]

[2] V dnešním místopisu se „Doss Alto" nazývá Dos Alto di Nago (též Dos Alto sul Baldo) a jeho nadmořská výška se uvádí 704 m namísto tehdejších 703 m. Pojmenování Doss Alto (746 m) nese nyní výšina asi 2 km západně od Castione. Při opomenutí těchto změn může dojít k omylu. V této práci používáme k udržení autentičnosti s prameny původní název a výšku kóty.

ITALOVÉ VE SVĚTOVÉ VÁLCE A NEÚNAVNÝ DR. BENEŠ

Itálie vstoupila do světové války s cílem získat konečně všechna svá vytoužená teritoria. Ve dvou staletích, po několika válkách a dlouhém procesu sjednocování italských států bylo sice v roce 1861 vyhlášeno Italské království, avšak tento úspěch byl považován pouze za další krok k dovršení celého díla. Po utichnutí následujících devíti let domácích bojů zesílila v italské společnosti atmosféra nezbytnosti připojení okolních území s početnými italskými menšinami. Do čela tohoto úsilí se postavilo radikální hnutí *Italia irredenta* (1878). Tím začaly opět narůstat dosud utlumené rozepře s Rakousko-Uherskem, především o rozsáhlé provincie na severu, jež byly významnými součástmi habsburské monarchie.

Všem okolním státům bylo proto podivné, když se Itálie 20. 5. 1882 připojila k tajné německo-rakousko-uherské dvojspolkové vojenské smlouvě. Vznikl tak vojenskopolitický blok tří, nazvaný Trojspolkem. Poté, co německý kancléř Otto von Bismarck nechal text trojspolkové smlouvy zveřejnit, sílily nejrůznější dohady o tomto nečekaném spojenectví. Jako popud dvou spolkových zakladatelů k tomuto kroku se odhadovala snaha Vídně a Berlína mít za rostoucího napětí v Evropě pro ně stále nevypočitatelné Italy na očích. Nejvíce se spekulovalo o tom, že habsburská monarchie bude nyní přece jen nucena odstoupit svému vojenskému spojenci některé části svého území s převahou italského obyvatelstva. Nestalo se tak, a přesto byl tento vojenský spolek tří mocností několikrát prodloužen (v letech 1896, 1902, 1907 a 1912).

Situace se změnila až po rakousko-uherském vyhlášení války Srbsku 28. 7. 1914. Italská strana využila této příležitosti a za zády svých dosavadních spojenců se pokusila o přestup do tábora Dohody. Do čela tajného vyjednávání s dohodovými politiky se postavili předseda italské vlády Antonio Salandra a ministr zahraničních věcí Sidney Sonnino. Tajná smlouva o tomto přeběhnutí

byla podepsána 26. 4. 1915 v Londýně, a to za příslib poválečného připojení zmíněných rakousko-uherských území k Itálii. Ještě dlouho po válce nebyla tato londýnská listina veřejně dostupná. I dnes je v celém svém znění zřídkakdy ke studiu; zde uveďme alespoň některé úryvky z jejích patnácti odstavců:[3]

(1) Generální štáby Francie, Velké Británie, Ruska a Itálie uzavřou v co nejkratší době vojenskou dohodu…a zmobilizují proti Rakousko-Uhersku v případě, kdyby tato země napadla Itálii…

(2) Itálie se na druhou stranu zavazuje bojovat veškerými svými silami po boku Francie, Velké Británie a Ruska proti zemím, s nimiž jsou tyto mocnosti ve válce;

(4) Po uzavření míru Itálie dostane oblasti Tridentska, celé jižní Tyroly až po přirozenou hranici, tj. Brenner, dále Terst a oblast Terstu, hrabství Gorizie a Gradišku, celou Istrii až po Kvarner a ostrovy…

(5) Itálie dostane Dalmácii (a další řadu zde vyjmenovaných jadranských ostrovů – pozn. aut.)

(11) Itálie dostane válečné náhrady v míře odpovídající jejímu úsilí a obětí. Atd.

Italská vláda si takto jistě řekla o mimořádně tučnou kořist, ač, jak se později ukázalo, pro ni de facto bojovala především vojska Dohody. Svým dosavadním partnerům z Trojspolku Italové pouze oznámili, že přecházejí do neutrality. Byla to však podivná finta, neboť neutralita se zakrátko vypařila, Itálie mobilizovala a vstoupila do útočné války.

Toto italské přeběhnutí mělo pro Rakousko-Uhersko řadu vážných důsledků. Tak například mohla Francie odvolat své polní síly od italské hranice a Italové mohli přitlačit na Vídeň s nároky na odstoupení rakouských příhraničních území s italským obyvatelstvem. Požadavek však zůstal odmítnut nejen rakouskou stranou, ale rozštěpil načas též italské politické kruhy; jejich část

---

[3] Více o londýnské tajné smlouvě z roku 1915 viz např. Fejtö, F.: Rekviem za mrtvou říši. O zkáze Rakousko-Uherska, Praha 1998, s. 266–267. Smlouvu podepsali: Sir Edward Grey, Jules Cambon, markýz Imperiali (jistě přiléhavé jméno pro italského představitele) a hrabě Beckendorff.

požadovala držet se pouze neutrality a neničit dosavadní pozitivní vztahy s oběma dosavadními partnery, především v ekonomické spolupráci. Avšak zastánci názorů, že nastal vhodný čas zmocnit se rozsáhlých teritorií na rakousko-uherské straně, a tím konečně dovršit italské sjednocení, získali postupně převahu. Italská vláda se jednoznačně spolehla na záštitu svých nových spojenců, a to především na Francii a Velkou Británii.

Již měsíc po londýnském obchodu, 24. 5. 1915, vypověděla Itálie plně trojspolkovou smlouvu a vstoupila do války s Rakousko-Uherskem. Vznikla tak nová, takzvaná Jihozápadní fronta, a to podél celých italsko-rakouských hranic. K násilnému obsazení své budoucí kořisti nastoupily statisícové italské polní armády k útočným operacím podél rakouských hranic, především v jedenácti bitvách (červen 1915–září 1917) na řece Soči (*Isonza*) a v pohoří Krasu, mířících k proniknutí do nitra Rakouska. Setkaly se však s nečekaným debaklem. Italský přechod do obrany, nazývaný někdy nesprávně sočskou dvanáctou bitvou, umožnil v říjnu 1917 rakousko-uherským silám, posíleným německou 14. polní armádou, přejít do protiofenzivy a postoupit do hloubi severní Itálie. Již v prvním dni operace, 24. 10. 1917, prolomila tato armádní skupina italskou frontu u Kobaridu (*Caporetta*) a donutila rozložené italské vojsko k chaotickému ústupu zpět na benátské území k řece Piavě a do okolních pohoří.

Zde, na řece a v nedalekých horách, se rozhořely boje, které trvaly až do podzimu roku 1918, kdy italská armáda, s pomocí britského a francouzského armádního sboru, jednoho amerického pěšího pluku a početných britských i vlastních leteckých eskader, zatlačila vyčerpaného rakouského nepřítele k ústupu na vlastní území. Tento poslední manévr byl poté označen za italské válečné vítězství u Vittoria Veneta.

Pro čs. vůdce zahraničního odboje bylo postavení Itálie, názory tamních politických i vojenských představitelů a jejich aktivity již na počátku války poněkud trnem v oku. Začalo to již koncem roku 1914, v době, kdy se Trojspolek začínal bortit. Z Prahy do Vídně a odtud přes Benátky a Řím projížděl tehdy, v polovině prosince 1914, profesor T. G. Masaryk dále do své prvního odbojového působiště. V Římě se na několik dní zastavil, tenkrát ještě pln radosti